

Helyi Vidékfejlesztési Stratégia
Sárköz-Dunavölgye-Siómente Egyesület

Sárköz-Dunavölgye-
Siómente Egyesület

**Hagyományaira, értékeire büszke, felelős gondolkodással
megújulni és gyarapodni képes, nyitott közösség megteremtése a
térképben**

1. Vezetői összefoglaló

1.1 *A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe*

Hosszú távú célunk: Hagyományaira, értékeire büszke, felelős gondolkodással megújulni és gyarapodni képes, nyitott közösség megteremtése a térségben.

Célunk, hogy 2013-ra a helyi adottságokra épülő élelmiszerek előállítására helyi munkaerő alkalmazásával történjen, amivel a térség belső gazdasági integrációs szintje és függetlensége erősödik, a térség természeti adottságaira és hagyományaira épülő fejlesztésekkel elindul a saját erőforrásokra alapuló potenciálok felhasználása, megvalósul az összefogás civil-, vállalkozói és közszféra szereplői között.

A térségi fenntarthatóság elvének érvényesülése érdekében a belső erőforrásokat fókuszba helyező helyi gazdaságfejlesztés nemcsak az adott térségnek kedvező, mert stabilitást, esetleg fejlődési lehetőséget kínál, hanem a térségen kívül is jótékony hatásokkal jár. Csökkennek általa a térség határain túl jelentkező környezet- és társadalomterheléssel járó utazási, szállítási, szennyezőanyag-kibocsátási igények.

A helyi vállalkozások elegendő tőke, és megfelelő vállalkozói ismeretek hiányában önállóan nem piacképesek; összefogásra, hálózatosodásra van szükség a verseny- és érdekérvényesítő képességük javítása érdekében. A helyi adottságokat kihasználva, a piaci igényekhez igazodó, fenntartható projektekkel létrehozott munkahelyek helyben tarthatják a szakképzett munkaerőt, amely újabb vállalkozásokat vonz a térségbe és tovább serkenti a gazdasági növekedést. Kiemelt figyelmet fordítunk a hátrányos helyzetűek felzárkóztatására, oktatási és foglalkoztatási programok indításával, melyek hozzájárulnak az inaktív népesség arányának csökkentéséhez.

Törekszünk arra, hogy a vidék népességmegőrző szerepét megőrizzük a fiatalok, az ifjúság helyben tartásával, ifjúsági programok kapcsán bevonjuk a fiatalokat a helyi tervezési folyamatokba. Hangsúlyt fektetünk a sokszínű természeti- és hagyományos épített környezet megóvására a helyi emberek életkörülményeinek javításán keresztül, illetve az öko-, falusi- és egészségturizmus fellendítése érdekében komplex turisztikai programcsomagokat alakítunk ki.

Célunk az egészséges, élhető vidék megteremtése, amely képes felvenni a versenyt az urbanus térségekkel a hagyományos falusi életforma megőrzése mellett.

1.2 *Főbb célkitűzések*

1. Prioritás: Vonzerők és látványosságok fejlesztése a felfedezhető térségért.
  - a. Helyi látványosságok és vonzerők bemutathatóságát szolgáló fejlesztések támogatása.
  - b. Turisztikai hálózatépítés - helyi vonzerőket összekötő térségi turistaútvonalak kijelölése és kialakítása
  - c. Vidéki turizmus erősödését szolgáló minőségi szálláshelyek kialakítása és fejlesztése

- d. A térség turisztikai kínálatának megismerhetőségét szolgáló tevékenységek és programok támogatása.
2. Prioritás: Helyi gazdasági erőforrások hatékonyságának növelése.
  - a. Helyi termékek térségén belüli és kívüli értékesítését, bemutathatóságát szolgáló tevékenységek
  - b. Térségben működő vállalkozások fejlesztéseinek támogatása, új vállalkozások létrehozásának támogatása.
  - c. Helyi vállalkozások hatékony működését segítő háttérfeltételek fejlesztése.
  - d. A térségben megtermelt termékek feldolgozottsági szintjének növelését elősegítő fejlesztések támogatása
3. Prioritás: A helyi örökség jövőorientált megőrzése és fejlesztése.
  - a. Helyi tárgyi örökség megőrzését szolgáló programok, tevékenységek támogatása
  - b. Jellegzetes, helyi épületek, településszerkezeti elemek felújításának támogatása
  - c. Helyi szellemi örökség megőrzését szolgáló tevékenységek támogatása.
  - d. Helyi tárgyi emlékek megőrzésére alkalmas infrastruktúra kialakítása, a meglévő értékek fejlesztése
4. Prioritás: Környezettudatos jövő megalapozása lakókörnyezet fejlesztésével és a megújuló energia használata.
  - a. Közösségi funkciókat ellátó épületek átalakítása megújuló és alternatív energia használata
  - b. Vállalkozások megújuló és alternatív energia használatára irányuló fejlesztéseinek támogatása
  - c. Települési lakókörnyezet állapotának javítása, településközpontok felújításának támogatása
  - d. A települések egyéb infrastrukturális fejlesztéseinek támogatása
5. Prioritás: Térségi és települési együttműködési háló fejlesztése.
  - a. Közbiztonsági tevékenység térségi szintű szervezése
  - b. Térségi- és helyi identitástudatot erősítő, közösségfejlesztő programok szervezése, fejlesztése
  - c. Civil szervezetek együttműködéseinek támogatása
  - d. "Ismerjük meg térségünket!" – oktatási és szabadidős tematikák kialakítása, a jó gyakorlatok támogatása
  - e. Térségi összefogás és együttműködés a gazdasági élet szereplői között
6. Prioritás: Települési közösségi életterek kialakítása, esélyegyenlőség kiterjesztése oktatási, szociális, kulturális közösségi szolgáltatások helyben való hozzáféréssel
  - a. Fiatalokat segítő programok megvalósítása
  - b. Többfunkciós közösségi terek kialakítása, a meglévők fejlesztése.
  - c. Romák, nők, pályakezdő fiatalok önfoglalkoztatásához, foglalkoztatásához kapcsolódó programok, képzések támogatása..

1.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának célja

A globális gazdasági környezetben minden gazdasági szereplőnek szembe kell néznie a világban zajló folyamatokkal, kihívásokkal. Ezek a globális kihívások az ivóvíz minősége és vízkészletek nagysága, az energiaellátás biztonsága, az élelmiszerellátás biztonsága, a környezeti fenntarthatóság és biodiverzitás biztosítása, a demográfiai válság és a népesedési trendek alakulása, a globalizáció hatásai és a lokalizáció, társadalmi és térbeli egyenlőtlenségek, átalakuló város- vidék kapcsolat, az információ és a tudásalapú társadalom térhódítása.

A HVS felülvizsgálatát indokolják a helyi, hazai és globális gazdasági és társadalmi környezetben bekövetkezett folyamatok, változások, valamint a HVS végrehajtásának előrehaladása és a HVS által a felülvizsgálatig elért eredmények. A felülvizsgálat célja, hogy az említett változásokra a HVS adekvált válaszokat tudjon adni.

Az új kihívásokra adandó új válaszokra, vagy a továbbra is fennálló problémákra való hangsúlyosabb odafigyelés a célja az intézkedések átfogalmazásának vagy újakkal való helyettesítésének és a hozzájuk kapcsolódó forrásallokáció felülvizsgálatának, átalakításának.

A helyzetelemzés képezi a stratégia jövőképeinek, főbb célkitűzéseinek és intézkedéseinek alapját, ezért, ahogy a stratégia a kialakításakor is, most is helyzetfeltárást végeztünk a statisztikai adatok frissítésével, a tendenciák felülvizsgálatával és a térségben bekövetkezett gazdasági-, társadalmi változások helyzetelemzésbe történő adaptálásával.

A stratégiai megalkotása óta eltelt időszakban felmerült, vagy az azóta sem realizálódott projektötleteket, közös térségi célokat figyelembe véve szükséges a célkitűzések, intézkedések újrafogalmazása, a HPME-k/célterületek összevonása, megszüntetése, kiegészítése.

1.4 A HVS felülvizsgálat során alkalmazott nyilvánossági intézkedések, résztvevők

Első lépésben - a vonatkozó IH közleménynek megfelelően – az akciócsoport meghirdette a felülvizsgálat megkezdését, a szabad véleménynyilvánításnak lehetőséget adva, megjelölte az akciócsoport elérhetőségeit (személyes, e-mailes) az akciócsoport honlapján közzétett és a 25 település Polgármesteri Hivatalaiban illetve több hirdetőtáblán kifüggesztett hirdetményében.

A www.sdse.hu weblapon külön menüpont került létrehozásra, amely minden, a felülvizsgálattal kapcsolatos információt tartalmaz.

Az egyesület cikket jelentett meg a Tolnai Népujságban a felülvizsgálat megkezdéséről és a fórumokról.

A folyamatos konzultációs lehetőség biztosítása érdekében a munkaszervezet hétfőtől péntekig ügyfélfogadási időben rendelkezésre állt, hogy a személyesen érkező projektgazdák ötleteit fogadja, az esetleges módosítási javaslatokat rögzítse.

A munkaszervezet 3 lakossági fórumot tartott.

A felülvizsgálat időtartama alatt összesen ... db projektötlet érkezett be melyek a vállalkozói civil és önkormányzati szféra között az alábbiak szerint oszlanak meg....

2011. február 23. Lakossági Fórum

Téma: HVS ismertetése, projekt ötletek gyűjtése

Helyszín: Bogyiszló, Polgármesteri Hivatal, Kossuth L. u. 28.

Résztvevők száma: 3 fő

2011. február 24. Lakossági Fórum

Téma: HVS ismertetése, projekt ötletek gyűjtése

Helyszín: Alsónyék, Könyvtár,

Résztvevők száma: 12 fő

2011. február 25. Lakossági Fórum

Téma: HVS ismertetése, projekt ötletek gyűjtése

Helyszín: Kölesd.

Résztvevők száma: 5 fő

1.5 A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosítások

A megválasztott tervezői csoport a HVS általános felülvizsgálatára nyitva álló időszakban módosította a helyzetelemzésben szereplő statisztikai adatokat. Az aktualizálás a térség településeitől bekért legfrissebb adatok alapján történt annak érdekében, hogy komplex képet kaphassunk a múltbeli és a jelenlegi állapotok változásairól.

2 Helyzetelemzés

2.1 A LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett terület ismertetése

A térség általános jellemzői, a hely szelleme

A Sárköz-Dunavölgye-Siómente Helyi Közösség a Szekszárd-tolnai kistérség 24 települését és Szekszárd város 898 fős külterületeit fedi le, mint egységes földrajzi, környezeti térséget. A Közösség által lefedett területen 40 710 ember él. A térség településszerkezetileg heterogén, a települések lakosság száma változó: 12 település 1000 fő alatti, 3 település 4000 fő feletti és itt található Tolna megye legkisebb lakosság számú települése, Murga is (87 fő).

A természeti értékek, melyek közül az egyik a térséget keletről határoló Duna, valamint az alacsony környezetszennyezés lehetővé teszi az eddig kevésbé kihasznált idegenforgalmi lehetőségek kiaknázását. A térségre jellemző a sokszínű idegenforgalmi kínálat: a vízparti és a vízi turizmus termékei, a borvidékeken a borászat, az ökoturizmus, a vadászat. Emellett már megjelent a kerékpáros és a lovasturizmus is. A Gemenci-erdő a térség egyik legfőbb természeti értéke. A Gemenc az egyik legnagyobb, és az élővilág sokszínűségét tekintve az egyik legváltozatosabb tájegysége a Duna-Dráva Nemzeti Parknak. A Duna utolsó, nagy természetes árterei közé tartozik, Európa egyik legnagyobb természetes ártere, ahol a kiöntések hozták létre a lenyűgöző, unikális ártéri növény és állatvilágot. A XIX. századi vízrendezések ellenére ma is 18 000 ha területet éltet a folyó. Gemenc hazánk mindmáig egyik legjelentősebb vadászterülete.

A térségben nem csupán a vonzó természeti táj kínál látnivalókat a térségbe érkező, átutazó vendégeknek, hanem a (soknemzetiségű) múlt máig megőrzött tárgyi és szellemi emlékei, a különböző kulturális, hagyományőrző, sport (kiemelten lovas) rendezvények, melyek mind-mind alkalmasak a térség iránti érdeklődés felkeltésére.

A térség környezeti állapota, földrajzi jellemzői, földhasználati módok:

A térség természetföldrajzi szempontból átmeneti területen fekszik, a vizsgált települések öt természetföldrajzi mikrorégióhoz kapcsolódnak:

- ◆ Tolnai Sárköz,
- ◆ Tolnai Hegyhát,
- ◆ Szekszárdi-dombság,
- ◆ Dél-Mezőföld
- ◆ Sárvíz-völgy kistájhoz tartozik.

Nemcsak a dombsági területhez kötődő helységek esetében, hanem más települések életében a Duna, illetve a Sárvíz egykor és ma is meghatározó szerepet játszott/ játszik. A kistérség, a térség gazdag természetes és mesterséges folyó- és állóvizekben, melyek közül a legjelentősebb a térség keleti határvonalát jelentő Duna. A térségben a Duna 3 holtága alakult ki: tolnai-, a bogyzslói és a faddi Duna-holtág. Ezek közül jelenleg a faddi Duna-holtág üdülési szempontból kiemelkedő jelentőségű. A térség másik két fontos felszíni vize a Sió és a Sárvíz.

A terület gazdag tavakban, halastavakban is, kiemelendő a szátkai tórendszer, amely horgászatra, fürdőzésre egyaránt alkalmas.

A kistérség talán legfőbb természeti értéke a Gemenci erdő, amely a Duna-Dráva Nemzeti Park tájegysége és a Duna utolsó, nagy, természetes árterei közé tartozik, egyedülálló növény és állatvilággal. Az ártéri erdőt erdei kisvasúttal, hajóval, gyalogosan és kerékpárral is be lehet járni.

A térség bizonyos területei része az EU ökológiai hálózatának, a NATURA 2000 hálózatnak. Találhatóak a térségben különleges madárvédelmi területek (Gemenc-Báta, Bogyiszló, Decs, Ócsény, Pörböly, Szekszárd) és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek is (Aparhanti sztyepp - Báta; Gemenc - Báta, Bogyiszló, Decs, Fadd, Ócsény, Pörböly, Szekszárd; Geresdombvidék - Bátaszék; Szedresi Ós-Sárvíz - Harc,Kölesd, Medina, Sióagárd, Szedres, Tengelic; Szekszárdi-dombvidék - Szálka, Szekszárd; Tengelici rétek - Tengelic, Tolnai Duna - Fadd).

A térségben 17%-os az erdősültség. A települések között azonban jelentős különbségek mutatkoznak az erdősültség mértékében. A legkisebb arány Sárpilisén található, ahol ez a mutató az 1 százalékot sem éri el és összességében is a legkisebb az erdőterület (17,8 ha); míg Szálkán az arány 63,2 %. Ugyanakkor a legnagyobb erdőterülettel Ócsény rendelkezik 2336,6 ha, mely 32,2 %-os erdősültségnek felel meg.

A napsütéses órák magas száma, a lösztalaj, valamint a lankás domboldalak lehetővé tették a térségben a magas színvonalú szőlő- és bortermelést. A kistérség területén két borvidék található, a Tolnai és a történelmi Szekszárdi borvidék.

A térség földhasználati arányait az 1. sz. mellékelt szemlélteti

A térség demográfiai helyzete

Az országos tendenciához hasonlóan a Szekszárd-tolnai kistérségben is megfigyelhető a népességfogyás. Az elmúlt öt év lélekszámbeli változását a 2. sz. mellékleten követhetjük nyomon. A születésszám és a halandóság tekintetében jelentős eltérés mutatkozik, a halandóság mértéke jelentősen meghaladja a születések számát (3. melléklet). A romák esetében a születésszám magasabb az átlagosnál, minden életkori csoportban megemelkedik a roma kisebbség aránya, különösen érezhető lesz ez a fiataloknál, ahol néhány évtized múlva minden ötödik gyermek roma lehet. Kistérségünkben a bevándorlásból származó plusz lakosság nem kompenzálja a természetes szaporodást, hisz esetünkben elvándorlás jellemző, így ez az érték tovább rontja a térség demográfiai helyzetét. Jellemző tendencia az utóbbi években, hogy a városi lakosság egy része a környező falvakba költözött ki, ez a pozitív migrációs különbözet növelhette ezekben a településeknek a létszámát, míg a községek lakói (elsősorban a fiatalok) a városokba költöznek. A költözés okai a községekből városba költözők szempontjából a több munkalehetőség, míg ellenkező esetben a jóval olcsóbb telek- és házakban keresendőek. A fent említett folyamatok mellett jelentős probléma, hogy a diplomával rendelkező fiatalok és a jól képzett szakmunkások a közeli nagyvárosokba (Pécs, Székesfehérvár), a fővárosba, illetve nyelvtudás birtokában külföldre távoznak, elsősorban a több munkalehetőség és a magasabb bérezés miatt.

A természetes fogyás tekintetében a térség egyenlege 5 év alatt – 1100. A népesség jelentősen nőtt azonban Szálkán, ami inkább a településre való kiköltözésnek tudható be.

A fogyó népesség mellett komoly probléma a népesség elöregedése, amely a térség versenyképességének, fenntartható fejlődésének gátja lehet (4. sz. melléklet). A kistérség lakosságának 25 %-a 59 év feletti. Az elöregedett településeken magas a 60 év feletti lakosság súlya. Kiemelkedően magas értékkel jellemezhető Murga, ahol a lakosság 24 %-a sorolható ebbe a kategóriába. Emellett Báta (77,9 %), Szálka (30,9 %), Sióagárd (26,8 %), Tengelic (25,9 %) és Pörböly (24,9 %) településeken magas az 59 év felettek aránya. Összesen 14 településen élnek 20 % feletti arányban az 59 év felettek.

Nem kedvező a helyzet a 14 év alatti korosztály esetében, arányuk mindössze néhány településen haladja meg a 15 %-ot: Alsónyék, Bogyiszló, Fadd, Kölesd, Medina, Ócsény, Sárpilis. A gyermek és fiatakorúak a kistérség lakosságának 14,5 %-át teszik ki.

Gazdasági környezet

Hátrányos helyzetű települések bemutatása

A Sárköz-Dunavölgye-Siómente Helyi Közösség települései közül 9 található a 240/2006 (IX.30.)Korm.rendelet mellékletében, mint hátrányos helyzetű települések. Alsónyék, Felsőnána és Kistormás társadalmi-gazdasági, infrastrukturális szempontból elmaradott, Bogyiszló, Fácánkert és Fadd az országos átlagot meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések, míg Bába, Murga és Sárpilis mindkét, az előbb felsorolt kategóriába beletartozik. A hátrányos helyzetű településeken élők száma 12121 fő, amely Közösség lakosságának 28%-a. A népességet tekintve a Közösség legnagyobb és legkisebb lélekszámú községe is (Fadd - 4477 fő, csak Bábászék város előzi meg, illetve Murga - 90 fő - egyben Tolna megye legkisebb települése is) ebbe a körbe tartozik. A többi település közül négy (Alsónyék, Fácánkert, Felsőnána és Sárpilis) átlagosan 7-800 fős lélekszámú, Kistormáson 370-en laknak, míg Bába (1873) és Bogyiszló (2361) nagyobb településnek számítanak. A népesség utóbbi öt évben történt változásait vizsgálva kiemelkedik Fácánkert, ahol majdnem 10 %-os csökkenés volt, de 5%-os a negatív előjelű változás Bábán, Felsőnánán és Kistormáson is. Faddon és Murgán stagnálás tapasztalható demográfiai szempontból, növekedés egyedül Sárpilisen volt. A népesség elöregedése Murgán a legszembetűnőbb, ahol a lakosság több mint negyede hatvan év feletti, de magas az idősek aránya Bábán és Sárpilisen is. Biztató azonban, hogy a 14 éven aluliak a kistérség átlagánál magasabb arányban vannak jelen Alsónyéken, Bogyiszlón, Faddon, Felsőnánán és Sárpilisen. A roma lakosság aránya magas (25-30%) Bábán, Faddon, Sárpilisen és Bogyiszlón, ráadásul nagy részük hátrányos helyzetű. Faddon található a kistérség egyetlen emberi lakhatásra alkalmatlan telepszerű lakókörnyezete.

A kilenc község közül öt (Bába, Bogyiszló, Fácánkert, Felsőnána és Murga) zsáktelepülés, vasúton pedig csak három települést (Alsónyék, Fácánkert, Sárpilis) lehet megközelíteni. A magas munkanélküliséggel sújtott községekben átlagosan 11-12% körül alakul a munkanélküliségi ráta, kiemelkedik azonban Bába és Murga (19% és 17%).

Az infrastrukturális hiányosságok közül kiemelendő, hogy Alsónyéken, Felsőnánán, Kistormáson (már épül) és Murgán nincs kiépített szennyvízcsatorna rendszer.

Foglalkoztatottság

A Helyi Közösség településein a lakosság 37%-a rendelkezik munkával, a térségben a munkaképes korúak aránya a teljes lakossághoz viszonyítva 61%. Jelenleg térségünkben a mezőgazdaság, erdő-, hal-, vadgazdálkodás jellegű ágazat a legnagyobb foglalkoztató, majd a kereskedelem, javítás (5. sz. melléklet). A foglalkoztatottak aránya szerinti gazdasági szerkezet változását a mezőgazdaság súlyának csökkenése jellemzi; az iparban foglalkoztatottak kismértékű növekedése és nagyobb arányban a terciálizálódás jellemezte.

Több településen a mezőgazdaság és egy községben a közsféra szerepel, mint legnagyobb foglalkoztató. A foglalkoztatók üzemméret szerinti csoportosításában szembeűnik, hogy a legfeljebb 9 főt alkalmazó mikrovállalkozások aránya 71 %-os, a maradék 29 %-ot a 10-250 főt alkalmazó vállalkozások alkotják. 250 főt meghaladó létszámot foglalkoztató cég nincs a Sárköz-Dunavölgye-Siómente Helyi Közösség területén (6. sz. melléklet). A munkahelyek szempontjából

jelentős a kistérség két városa Szekszárd és Tolna szerepe is, emellett Paks város sem hagyható figyelmen kívül.

A munkaerő iskolai végzettségét tekintve 31%-a csak 8 általános ill. annál alacsonyabb végzettséggel rendelkezik. Ez leginkább a kistelepüléseken a mezőgazdaságban dolgozókra jellemző. A munkavállalók 29%-a rendelkezik szakmai oklevéllel, 27%-a pedig érettségivel, míg a felsőfokú végzettségűek aránya a foglalkoztatottak körében 13 %. A kisebb lélekszámú, jobbára mezőgazdasági adottságú településeken magasabb az alacsony iskolázottságúak aránya.

A munkanélküliek iskolai végzettségét vizsgálva az alapvégzettségűeket sújtja legnagyobb mértékben a munkanélküliség, ráadásul jellemzően tartósan. A romák az alacsony iskolai végzettség és a magas munkanélküliség tekintetében felülreprezentáltak, de megtalálható a megfelelő tudással rendelkező értelmiségi réteg. A cigányság lélekszáma Magyarországon folyamatosan nő, 2050-re a cigány munkaképes korúak (15-64 évesek) száma a mai 4 %-ról 16 százalékra nőhet meg, vagyis minden hatodik potenciális munkavállaló roma lesz, így hosszú távon még fontosabb lesz a cigány kultúra megismertetése, a romák integrálódása a társadalomba. A Helyi Közösség településein munkanélküliség csökkent az elmúlt évekhez képest, átlagosan 8,9%-os (2007. december 31.), amely jobb a megyei, de kedvezőtlenebb az országos átlagnál. Hét települést sújt átlag feletti munkanélküliség, kiemelkedően Bátát és Murgát (19, illetve 17%), hat településen alacsony ez az arány, (Szálka van a legkedvezőbb helyzetben – 3,5%) a többi településen pedig az átlaghoz közelít.

A foglalkoztatókra, vállalkozásokra vonatkozó felmérés a települések jelentősebb foglalkoztatóinak bevonásával készült, nem teljeskörű adatgyűjtés eredménye. A 7. sz. melléklet táblázatai további információkkal szolgálnak a témakört illetően.

A térség infrastrukturális adottságai

A Sárköz-Dunavölgye-Siómente Helyi Közösséget érintő legfontosabb szárazföldi útvonal, a Barcsot (a határt) és Pécsét Budapesttel összekötő 6. számú főútvonal, mely nemzetközi jelentőségű. A térségben található az M9-es autótút, amely a Szent László híd révén összeköttetést biztosít az Alfölddel. Tapasztalatok azt mutatják, hogy a híd gazdaságélénkítő, illetve korridor szerepe egyelőre minimális. Nagy forgalmat bonyolítanak a kétszámjegyű utak is, az 55-ös számú út Bajával, az 56-os Moháccsal, a 63-as Székesfehérvárral, míg a 65-ös Siófokkal, azaz a Balatonnal köti össze a térséget. A térség belső közlekedési kapcsolataiban az úthálózat korszerűtlensége, sok esetben a funkcionális kapcsolatokat erősíthető bekötő és összekötő utak hiánya jellemző. A Közösség területén négy zsáktelepülés található. A főbb útvonalak burkolata az elmúlt időszakban történt felújítások kapcsán jónak mondható, az alacsonyabb rendű utak rosszabb állapotúak. Az önkormányzati belterületi utak 95%-ban kiépítettek, állapotuk változó, felújításuk, karbantartásuk igénye valamennyi településen megfogalmazódott. A külterületi utak állapota általában mindenütt rossz, elhanyagolt. A tömegközlekedés összességében megfelelő, a zsáktelepüléseken, ill. a térség peremtelepüléseiről azonban nehézkes a térségközpont, Szekszárd elérhetősége, főleg a tanítási szünetekben, munkaszüneti napokon. Vasúton a Közösség településeinek kevesebb, mint felét lehet megközelíteni, a vonalak műszaki állapota felújításra szorul. A vízi közlekedés a Dunán valósul meg, mely a térséget keletről határolja. Dunai (teher) kikötővel két település rendelkezik, jelenleg egyik sem alkalmas személyforgalom fogadására, viszont hajlandóság van személykikötő kialakítására. A Sió és Sárvíz gazdasági jelentősége jelenleg elhanyagolható. A Sió megfelelő vízállásnál, a kikötők fejlesztésével alkalmas lehet a túrahajózásra. A kistérség gazdag a természetes és mesterséges állóvizekben, a dunai holtágak több helyen ideális

feltételeket nyújtanak a vízparti üdüléshez, a vízi sportokhoz. A Község területén nem található kijelölt kerékpárút. Ócsényben található az ország második legnagyobb sportrepülőtere, ahol lehetőség van motoros és vitorlázó repülésre, ejtőernyőzésre, hőlégballonozásra és egyéb ügyességi sportokra. A vezetékes ivóvízhálózat szinte teljesen kiépített a térségben, a szennyvízhálózat a települések 13%-án hiányzik (Felsőnána, Kéty, Murga). A bel- és külterületi csapadékvíz elvezetés nem megoldott, több településen problémát jelent a nagy esőzések alkalmával. Vezetékes és mobilhálózat szinte minden, szélessávú internet minden településen elérhető. Komposztáló szigetek csak néhány településen vannak, szelektív hulladékgyűjtők minden településen megtalálhatóak. A turizmus számára fontos horgászati és vadászati infrastruktúrával a települések egyharmada rendelkezik, ám nagy részük kezdetleges, nem megfelelően kialakított, ill. a meglévők jelentős fejlesztésre szorulnak. Lovas sportokra alkalmas infrastruktúra négy településen található, lovagoltatással két településen foglalkoznak. A parkok, játszótérek felújítandók.

A települési infrastruktúra főbb jellemzőit a 8. sz. melléklet kimutatásai szemléltetik

Társadalmi környezet:

A térség jelentősebb non-profit szervezeteinek jellemzése (9. sz. melléklet)

- A Helyi Község 24 települése közül egyedül Murgán nincs civil aktivitás és szervezet, legalábbis bejegyzett szervezet nem található.
- Az 1000 fő alatti településeken jellemzően 2-3 civil szervezet található. Ezt magyarázhatja
  - a helyi lakosság önszerveződő képességének gyengesége vagy informális közösségek működése,
  - másrészt, hogy a településen működő 1-2 szervezet egyesíti az aktív embereket, és az egész településre ható tevékenységet folytat.
- A térség jellemző szervezeti formái az egyesület és az alapítvány. A településeken több közalapítványt is találunk, melyeket pénzügyi források bővítésére, pályázási esélyek növelésére hoznak létre. Ezek vagy a gyermekek, iskolások támogatását tűzték ki célként vagy a település fejlesztésében, értékmegőrzésében tevékenykednek.
- A szervezetek több, mint felére 3 tevékenység jellemző, a sport, a szabadidő és a kultúra. A sporttal és a szabadidő hasznos eltöltésével foglalkozó szervezetek a szféra harmadát teszik ki, majdnem minden településen találunk ilyeneket. Jelentős számban található a kulturális tevékenységet folytató civil szervezetek, melyek a települések gazdag történelmi hagyományával és sokszínű nemzetiségeivel is magyarázhatók. A kistelepülésekre a helyi társadalom életét, fejlődését elősegítő, a hagyományok és a nemzetiségi összetartozást erősítő civil szervezetek a jellemzőek. Civil szervezetként tevékenykedő polgárórság 8 településen van. A kiemelten a települések fejlesztéséért tevékenykedő szervezetek aránya 9%, de sokhelyütt a hagyományörző vagy a nyugdíjas szervezetek látnak el faluszépítő, közösségi programszervező tevékenységet is.
- A civil szervezetek foglalkoztatóként is megjelenhetnek, annak ellenére, hogy a non-profit szervezetek kritériumai között ott szerepel az önkéntesség fogalma. Az önkéntes tevékenység a társadalmi szolidaritás egyik legnemesebb megnyilvánulási formája, amely szorosan összeforrt az aktív civil társadalom eszméjével. Komoly kohéziós erőt biztosít az összetartó társadalom kialakításához is. A közérdekű

önkénteseket fogadó civil szervezetek regisztrációs listáján egyedülként csak a Tengelic-Szőlőhegyi Nyugdíjasok Érdekszövetségét találjuk. A települések egy részén a civil szervezetek biztosítják a fejlődés, fejlesztés lehetőségét. Főleg a kistelepüléseken az önkormányzatok szűkös anyagi lehetősége és korlátozott humánkapacitása kevésbé teszi lehetővé a kulturális, faluszépítő, turisztikai és egyéb fejlesztéseket. A civil szervezetek azonban olyan tudásbázist és humán kapacitást összpontosítanak egy-egy témára, mely lehetővé teszi sikeres projektek hosszú távú megvalósítását.

2.2 A LEADER Helyi Akciócsoport és a helyi partnerség

A Sárköz-Dunavölgye-Siómente LEADER HACS tervezői csoportja 10 tagú, ebből 3-3 tag képviseli a vállalkozói, a civil-és a közszférát. A HACS az új tervezésnél nagy hangsúlyt fektetett a civil és vállalkozói szektorra, az érintettek véleményére. A civil szektor külön megkeresést kapott a projektötlet gyűjtés során.

A LEADER Helyi Akciócsoport megalakulása óta, szorosan együttműködünk a Szekszárdi Többcélú Kistérségi Társulással, részt veszünk a Közkincs Kerekasztal munkájában is.

A helyi termékek népszerűsítése, felkarolása során szorosan együttműködünk az Ifjúsági Unió "Ne légy birka!" programjával és a kéthetente tartandón Helyi termék piac népszerűsítésével.

A 2010-es év során partnerkapcsolatot létesítettünk az Aranygazda Klaszter szervezőivel, illetve az Új Hangya Szövetkezet mozgalom szervezőivel, amely kapcsolatok szintén a helyi termelés szerveződésekben nyújtanak szakmai segítséget.

A vállalkozásokat magába tömörítő Ipartestület képzések, szakmai képzések, hiányszakmák témában működik együtt egyesületünkkel.

Szakmai kapcsolatot létesítettünk a Mobilitás Ifjúsági irodával, a tervezett ifjúsági kezdeményezéseink sikere érdekében. A továbbiakban az IKSZT címbirtokosok részére vidékfejlesztés és ifjúsági kezdeményezések témakörökben rendszeresen tartunk tájékoztató napokat, fórumokat.

2.3 A LEADER megvalósítás során elért eredmények áttekintése

Az ÚMVP III.tengely Falumegújítás jogcímén 8 db pályázó nyert támogatást összesen 70.148.119.- Ft összegben, amelyből a települések játszótereiket újítták fel, szabidőparkot, pihenőhelyet létesítettek, épületfelújítást végeztek.

Vidéki örökség jogcímen 6 pályázó nyert támogatást 64.816.204.- Ft összegben helyi védettségű épületek felújítására, templomok és környezetük felújítására, helyi jelentőségű park és épületek felújítására.

A mikrovállalkozások fejlesztése jogcímen belül 11 vállalkozás kapott támogatást különböző területekre, így asztalosüzem eszközbeszerzésére csakúgy, mint fazekasműhely fejlesztésére. A teljes támogatás 106.236.970.- Ft, amely jelentős fejlesztést és munkahelyteremtést generál.

A turisztikai tevékenységek ösztönzése jogcímen 3 pályázó nyert támogatást 95.717.182.- Ft összegben, ebből csónakkikötő, borturizmushoz kapcsolódó vendégház és gyermek-és ifjúsági tábor létesül, emelve a térség turisztikai kínálati színvonalát.

LEADER jogcímen belül:

A „Vonzerők és látványosságok fejlesztése a felfedezhető térségért” fő prioritáson belül „A térség turisztikai kínálatának megismerhetőségét szolgáló tevékenységek és programok támogatása” intézkedésre 2 db támogatási igény érkezett be, ebből 1 db visszavonásra került. Anyertes projekt

keretében turisztikai információrendszer kerül kialakításra egységes táblarendszer formájában és digitális változatban.

A „Helyi gazdasági erőforrások hatékonyságának növelése” fő prioritáson belül a „Helyi termékek térségén belüli és kívüli értékesítését, bemutathatóságát szolgáló tevékenységek” intézkedésen belül megfogalmazott térségi termék-és szolgáltatásjegyzék kialakítására nem érkezett be támogatási igény. Ez a tény azt jelenti a tervezők számára, hogy ugyan a termék-és szolgáltatáskatalógus szükséges lenne a térség szereplői számára, annak létrehozása komplex feladat, nemcsak létrehozni, hanem folyamatosan frissíteni szükséges, ezért annak megoldására másik utat választ.

A „Térségi és települési együttműködési háló fejlesztése” fő prioritáson belül a Közbiztonsági tevékenység térségi szintű szervezése” intézkedésen belül csaknem az egész térséget lefedő térfigyelő kamerarendszer kiépítésére és bővítésére érkezett be igény, amely térfigyelő kamerarendszerek használatával a lakosság biztonságérzete mind a személyi, mind a vagyoni ill. közlekedésbiztonsági szempontból megnő.

A települések hagyományait bemutató programok célterületen belül jórészt falunapi rendezvények kerültek támogatásra, amely rendezvények hűen tükrözik eleink népviseletét, táncait, ételeit, a rendezvények közösségformáló ereje kimagasló a kistelepülések életében.

Több olyan célterület került kiírásra, amelyben nem egyértelműen fogalmazódtak meg az elszámolható költségek, így a pályázatok nagy részét el kellett utasítani. Ezek a körülmények körültekintésre intik a tervezőket, mind az igények, mind a lehetőségek tökéletes összhangjának megteremtése szempontjából.

2.4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indokoltsága

A globális gazdasági környezetben minden gazdasági szereplőnek szembe kell néznie a világban zajló folyamatokkal, kihívásokkal. Ezek a globális kihívások az ivóvízminősége és vízkészletek nagysága, az energiaellátás biztonsága, az élelmiszerellátás biztonsága, a környezeti fenntarthatóság és biodiverzitás biztosítása, a demográfiai válság és a népesedési trendek alakulása, a globalizáció hatásai és a lokalizáció, társadalmi és térbeli egyenlőtlenségek, átalakuló város- vidék kapcsolat, az információ és a tudásalapú társadalom térhódítása.

A HVS felülvizsgálatát indokolják a helyi, hazai és globális gazdasági és társadalmi környezetben bekövetkezett folyamatok, változások, valamint a HVS végrehajtásának előrehaladása és a HVS által a felülvizsgálatig elért eredmények. A HVS felülvizsgálat célja, hogy az említett változásokra a HVS adekvált válaszokat tudjon adni.

Az új kihívásokra adandó új válaszokra, vagy a továbbra is fennálló problémákra való hangsúlyosabb odafigyelés a célja az intézkedések átfogalmazásának vagy újakkal való helyettesítésének és a hozzájuk kapcsolódó forrásallokáció felülvizsgálatának, átalakításának.

A helyzetelemzés képezi a stratégia jövőképeinek, főbb célkitűzéseinek és intézkedéseinek alapját, ezért, ahogy a stratégia a kialakításakor is, most is a helyzetfeltárást végeztünk; a statisztikai adatok frissítésével, a tendenciák felülvizsgálatával és a térségben bekövetkezett gazdasági-, társadalmi változások helyzetelemzésbe történő adaptálásával.

A stratégiai megalkotása óta eltelt időszakban felmerült, vagy az azóta sem realizálódott projektötleteket, közös térségi célokat figyelembe véve szükséges a célkitűzések, intézkedések újrafogalmazása, a HPME-k/célterületek összevonása, megszüntetése, kiegészítése.

2.5 SWOT elemzés

Az Erősségek-Gyengeségek-Lehetőségek-Fenyegetések megfogalmazása, elemzése.

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - A térség természeti adottságai kedveznek a falusi, a szabadidős és vízi turizmusnak, - A térség adottságai kiváló mezőgazdasági feltételeket teremtenek, hagyománya van a háztáji gazdálkodásnak - Helyi termékekkel kapcsolatos kezdeményezések - Gazdag helyi történelem és hagyományok, rendezvények - Nagyobb város is a helyi akciócsoport területén belül található 	<ul style="list-style-type: none"> - A térség természeti adottságainak kiaknázására nem elegendő turisztikai infrastruktúra, helyi tudásszint - A helyi termékekkel kapcsolatos kezdeményezések elszigeteltek, az összefogás nem jellemző - A fenntartható, környezetbarát gazdálkodással kapcsolatos tapasztalatok hiánya - Együttműködés hiánya a lehetséges partnerek között
Lehetőségek	Fenyegetések
<ul style="list-style-type: none"> - Támogatott vidékfejlesztési és területfejlesztési beruházások - A térségben elindult, tervezett hagyományerősítő kezdeményezések, rendezvények, civil összefogás - A térség településein jellemző növekvő tendenciájú ifjúsági munka, kezdeményezések - Növekvő belső piaci igények a helyi előállítású élelmiszerekre - 	<ul style="list-style-type: none"> - A LEADER pályázatokkal kapcsolatos csökkenő pályázói aktivitás - A hátrányos helyzet újratermelődése - A fiatalok elvándorlása a térségből folytatódik - A biodiverzitás csökkenése - Földterületek termelésből való kiesése (gazdálkodók felhagynak a termeléssel, nincs gazdaságátadás), illetve az intenzív gazdálkodás káros természeti hatásai

Legfontosabb probléma: Nehéz a munkahelyteremtés, magas a munkanélküliség. A fiatalok elvándorolnak, a népesség elöregszik. A szennyvízhálózat, illetve a bel- és külterületi vízelvezetés hiánya sok gondot okoz. A zsáktelepüléseken a közösségi közlekedés minősége probléma. Vasúton csak a települések fele közelíthető meg. A belterületi utak, járdák nagy része felújításra szorul, a külterületi utak állapota rossz. Több településen magas a hátrányos helyzetű lakosság (főleg a romák) aránya. A Közösség területén nincs kerékpárút. A térség beruházásai nem innovatívak. Alacsony a megújuló energiák használati aránya. A térség turisztikai vonzerői kihasználatlanok.

Legfontosabb lehetőség: A természeti környezet alkalmassá teszi a területet a turisztikai fejlesztésekre. A jó minőségű termőföldek miatt a mezőgazdasági vállalkozások fejlesztése, a termelés és az értékesítés összehangolása, a helyi jelleg kialakítása kitörési pont lehet. Iparterületek kialakításával vállalkozások letelepedését lehetne szorgalmazni, új munkahelyek létesülhetnének, így a fiatalok elvándorlása megállítható lenne. Közösségi szempontból fontos lenne sportpályák, centrumok kialakítása. A civil szervezetek sokszínűek.

Települések egy mondatos jellemzése

	Legfontosabb probléma a településen	Legfontosabb lehetőség a településen
Alsónána	„Utak állapota, bel- és külterületi vízelvezetés megoldatlansága, kevés pályázati lehetőség.”	„A természeti környezethez és a borhoz kapcsolódó turizmus.”
Alsónyék	„Szennyvíz-hálózat hiánya, kerékpárút hiánya, a kultúrház és a tájház felújítása.”	„Falusi turizmus”
Báta	„Magas munkanélküliség, rossz közbiztonság, ár- és belvízvédelem hiányosságai.”	„Turizmus (Duna), idegenforgalom, a mezőgazdasági vállalkozások fejlesztése.”
Bátaszék	„Bel- és külterületi csapadékvíz-elvezetés”	„Turizmus, logisztikai központ létrehozása.”
Bogyiszló	„Nehezen megy a munkahelyteremtés.”	„Vállalkozások letelepedésére alkalmas területek a településen, az M9 -es út és a Szent László-híd közelsége.”
Decs	„Magas munkanélküliség, az ivóvíz rossz minősége.”	„Mezőgazdaság fejlesztése, népművészet (Sárköz)”
Fácánkert	„Magas munkanélküliség, rossz közlekedés, a lakosság alacsony iskolai végzettsége.”	„A vidéki környezet szépsége, illetve az M6-os közelsége.”
Fadd	„Magas munkanélküliség, rossz közbiztonság.”	„Turizmus (Dombori), mezőgazdasági gazdálkodók együttműködésével a helyi termékek minőségének növelése”

Felsőnána	„Szennyvíz-hálózat, belvízi vízvezetés hiánya, valamint a Kistormással összekötő út kiépítetlensége, mellyel Budapest (6-os főútvonal) irányába 40 km-es kerülő lenne kiküszöbölhető.”	„Turizmus, a közeli tónál horgász-infrastruktúra kiépítése.”
Harc	„A középkorú, aktív lakosság aránya a legkisebb a népességen belül.”	„A közeli városból érkező emberek letelepedésére telkek kialakításával, a vállalkozások érkezésére pedig ipari területek kijelölésével igyekszik lehetőséget biztosítani a település.”
Kéty	„Szennyvíz-hálózat és a belterületi vízvezetők hiánya, az utak járdák állapota.”	„A helyben felnövő fiatalok itthon tartása.”
Kistormás	„Munkahelyek, munkalehetőségek hiánya.”	„A mezőgazdaság és állattenyésztés fejlesztése.”
Kölesd	„A szennyvízhálózat hiánya, kevés a munkahely”	„A természeti adottságok, turizmus (bor).”
Medina	„A hátrányos helyzetű emberek leszakadása folyamatos, munkahelyek és munkalehetőségek hiánya.”	„Sió- turizmus”
Murga	„Alacsony lakosságszámú, elöregedő népességű település, ahol az egészségügyi és a szociális ellátás hiányos, valamint a közlekedés nem megoldott.”	„A település természeti környezete lehetőséget kínál a turizmus fejlesztésére.”
Őcsény	„Kevés gyermek, a fiatalok elmennek a városokba, az utak minősége rossz, kevés befektető.”	„A Gemenc és a Duna adta turisztikai lehetőségek nagyobb mértékű kihasználtsága lehet kitörési pont.”

		„Az infrastruktúra jónak mondható, a házak gyorsan elkelnek, viszonylag sok gyermek születik, ha meg lehetne tartani a fiatalokat, megoldódhatna a népesség lassú fogyása.”
Pörböly	„A fiatalok helyben tartása, az időskorúak magas aránya, szennyvíz-hálózat hiánya.”	
Sárpilis	„Magas munkanélküliség, előregedő népesség.”	„A sárközi értékekre építő turizmus fejlesztése.”
Sióagárd	„A közösségi közlekedés iskolai szünetekben, munkaszüneti napokon nem megoldott. (zsáktelepülés)”	„A településhez tartozó Leányvárhoz kapcsolódó turizmus.”
Szálka	„Közlekedés, a település elöregedése.”	„A turisztikai lehetőségek sokrétűek.”
Szedres	„A településközpont rendezésének hiánya.”	„Ökoturizmus az Óssárvízen.”
Tengelic	„Megközelíthetőség, az infrastruktúra felújításra szorul.”	„Természeti környezet, gyógyfürdő, a mezőgazdasági termékek sokfélesége (dinnye, spárga, gabona stb.)”
Várdomb	„Közösségi sportcentrum, hiánya, kultúrház rossz állapota.”	„Közösségi sportcentrum kialakítása.”
Zomba	„Szennyvíz-csatornahálózat hiánya.”	„Jó minőségű termőföldek, mediterrán kert, jó közösségi élet.”

3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia

3.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe

Hosszú távú célunk: Hagyományaira, értékeire büszke, felelős gondolkodással megújulni és gyarapodni képes, nyitott közösség megteremtése a térségben.

2013-ra a helyi adottságokra épülő élelmiszerek előállítására helyi munkaerő alkalmazásával történjen, amivel a térség belső gazdasági integrációs szintje és függetlensége erősödik, a térség természeti adottságaira és hagyományaira épülő fejlesztésekkel elindul a saját erőforrásokra alapuló potenciálok felhasználása, megvalósul az összefogás civil-, vállalkozói és közszféra szereplői között.

A térségi fenntarthatóság elvének érvényesülése érdekében a belső erőforrásokat fókuszba helyező helyi gazdaságfejlesztés nemcsak az adott térségnek kedvező, mert stabilitást, esetleg fejlődési lehetőséget kínál, hanem a térségen kívül is jótékony hatásokkal jár. Csökkennek általa a térség határain túl jelentkező környezet- és társadalomterheléssel járó utazási, szállítási, szennyezőanyag-kibocsátási igények.

A gazdaság helyi viszonyainak újraszervezésében alkalmazható a vállalkozásösztönzés, a vállalkozások közötti együttműködés, a lakosság vásárlói tudatosságának erősítése, a közvetlen termelői-fogyasztói kapcsolatok elősegítése, továbbá közösség-szervezési akciók, annak tudatosítására, hogy az emberek maguk is sokat tehetnek saját környezetük gazdasági talpra állításáért. Kifejezett cél, hogy az adott gazdasági tevékenység eredményei helyben hasznosuljanak, akár mint megvásárolható termék, elérhető szolgáltatás, vagy mint munkahely és jövedelem.

A helyi vállalkozások elegendő tőke, és megfelelő vállalkozói ismeretek hiányában önállóan nem piacképesek; összefogásra, hálózatosodásra van szükség a verseny- és érdekérvényesítő képességük javítása érdekében. A helyi adottságokat kihasználva, a piaci igényekhez igazodó, fenntartható projektekkel létrehozott munkahelyek helyben tarthatják a szakképzett munkaerőt, amely újabb vállalkozásokat vonz a térségbe és tovább serkenti a gazdasági növekedést. Kiemelt figyelmet fordítunk a hátrányos helyzetűek felzárkóztatására, oktatási és foglalkoztatási programok indításával, melyek hozzájárulnak az inaktív népesség arányának csökkentéséhez.

Törekszünk arra, hogy a vidék népességmegőrző szerepét megőrizzük a fiatalok, az ifjúság helyben tartásával, ifjúsági programok kapcsán bevonjuk a fiatalokat a helyi tervezési folyamatokba.

Hangsúlyt fektetünk a sokszínű természeti- és hagyományos épített környezet megővésére a helyi emberek életkörülményeinek javításán keresztül, illetve az öko-, falusi- és egészségturizmus fellendítése érdekében komplex turisztikai programcsomagokat alakítunk ki.

Célunk az egészséges, élhető vidék megteremtése, amely képes felvenni a versenyt az urbanus térségekkel a hagyományos falusi életforma megőrzése mellett.

3.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kapcsolódása a térség szükségleteihez

Néhány évtizeddel ezelőtt vidéken az emberek élelmiszer-szükségletük jelentős részét maguk állították elő. Ez a helyi piac helyi mezőgazdasági termelőket, kézműves mestereket, kisiparosokat, kereskedőket igényelt, így biztosította a foglalkoztatást. Ezzel szemben ma helyben is többnyire külső, globális meghatározottság érvényesül. A „helyi piac” egyre kevesebb vállalkozást tart el. A helyi termelők, vállalkozók termékeiket nagyrészt településükön, térségükön kívül értékesítik, a helyi piacon jellemzően a máshonnan – gyakran igen távolról – szállított áruk forognak. Ennek egyszerre oka és következménye, hogy sok, ún. „hátrányos helyzetű”, leszakadó településen szinte eltűnt a helyi gazdaság, csak néhány vállalkozásra, boltra korlátozódik, miközben sok ember munkajövedelem nélkül él, ennek következtében fogyasztása alacsony. Napjainkban helyben gyakran nem kapcsolódik össze a helyi gazdaságot működtető fogyasztás és a termelés. Pedig a „piac” nem egy külső, tőlünk független dolog, hanem vásárlásunkkal, megrendeléseinkkel mi magunk is a „piac” aktív szereplői vagyunk.

További fontos momentum, hogy a helyi gazdaság által kibocsátott termékek, szolgáltatások megjelenhetnek külső piacokon is, de elsődleges céljuk a helyi piac keresletének kielégítése.

A tervezés során megállapítást nyert, hogy a térségben számos helyi termék, egyedi turisztikai érték található. Ezek fel- és kihasználására irányuló tevékenységek integrálása nagymértékben növeli az elért eredményeket. Ezen belül szeretnénk olyan fejlesztéseket ösztönözni, melyek a meglévő helyi alapanyagok, termékek innovatív feldolgozására irányuló fejlesztéseket tartalmaznak, elősegítve ezáltal a térségi innovációs potenciál erősödését.

Programunk innovativitása elsősorban nem új dolgok létrehozására irányul, hanem a meglévő, a helyi értékek, a helyi alapanyagok, a helyi gazdálkodási módok és a helyi hagyományok, örökség újszerű, modellszerű megvalósítására. (kísérleti, innovatív jelleggel).

A program fontos szerepet tölt be a helyi társadalom kohéziójának erősítésében. A tervezett intézkedések között szerepelnek képzési és közösségfejlesztési programok, melyek szerepet játszanak a helyi lakosság aktivizálásában, a fejlesztésekbe való bevonásában. Emellett olyan célokat is szolgálnak, mely a térség környezeti fenntarthatóságát segítik elő, másrészt pedig a térségi közösségi tudat, identitás kialakítását erősítik. A további működés során is minden alulról jövő kezdeményezést szeretnénk felkarolni, és amennyiben lehetőségünk nyílik rá támogatni.

A vidéki települések népességmegtartó szerepének egyik eszköze a fiatalok, az ifjúsági korosztály helyben tartása. Fontos lépés a fiatalság bevonása a település jövőjének tervezésébe, ezzel elérhető az identitástudat erősítése, ezen társadalmi réteg aktiválása a közösségi élet területén.

A térségben főként munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportok – romák, nők, fiatalok – programban való részvétele és ezen keresztül esélyeik javítása alapvető szempont. A stratégia valamennyi prioritása tartalmazza a hátrányos helyzetű csoportok, kiemelten a romák számára nyújtott lehetőségeket. Az általános célok megvalósulásával új munkahelyek, kiegészítő munkalehetőségek és meglévők válnak hosszabb távon biztosítottabbá, aminek hatására e csoportok számára is optimálisabb vidéki élettér teremthető.

A fenntarthatóság 3 alappillére a gazdaság fenntartható működése, a társadalmi viszonyok rugalmas és önkorrekcióra képes formáinak megvalósítása, az öngondoskodás képességének erősítése. A természeti – táji értékek, valamint az épített kulturális örökség megőrzése a program jövője, létjogosultsága szempontjából elsődleges fontosságú: erre szerveződik a helyi gazdaság és szolgáltatások. A jövőorientált, szemléletében megújuló helyi társadalom és a helyi környezet megőrzése a versenyképesség és intézményi fenntarthatóság záloga is egyben.

A térségben lévő településeken elsősorban a mezőgazdaság és a környezeti adottságból eredő tájképre épülő turizmus fejlesztése jöhet szóba, mint fejlődést indukáló erő. Mivel a települések

többnyire azonos térségi jellemzőkkel rendelkeznek, ezért közös munkával kell kialakítani és meghatározni a lakható és idegenforgalmi szempontból vonzó településképet, arculatot.

A gazdaságfejlesztésben a már működő tradicionális gazdaságokra épülő kis- és közép vállalkozások növekedési lehetőségeinek megteremtésére alapozott program szintén hozzájárulhat a célok között szereplő munkanélküliség és térségi megítélés helyzetének javításában. A jövőben ezek a szereplők szolgáltatásaik fejlesztésével jelentősen hozzájárulhatnak a térségi turizmus hozzáadott értékének növekedéséhez.

Olyan intézkedéseket kell hozni, amiben kihasználhatóak a szereplők szomszédsága, az egymással való kooperáció, az ágazati specializáció és erősíteni kell a társadalmi, kulturális identitást, amely elősegíti a gazdasági szereplők közötti bizalom kialakulását.

A térség arculatának és az életminőség javítása komplex átfogó terv alapján valósulhat meg. A hatékony megvalósítás érdekében az önkormányzatok és a civil szervezetekkel való együttműködést és kommunikációt formálissá kell. A kedvező kép kialakítását azonban a helyi lakosok térségről alkotott értékítélete is jelentősen befolyásolja. Számukra a mindennapi életkörülményeik és közérzetük javulása a fontos, ezt kell javítani a közintézmények szolgáltatásainak fejlesztésével és az identitástudatot erősítő szabadidős közösségi programok szervezésével.

3.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései

A Főbb célkitűzések a Jövőképben már utalás szintjén megjelennek és a térségben lévő főbb kihívásokra adott válaszokat általánosan fogalmazzák meg.

1. Prioritás: Vonzerők és látványosságok fejlesztése a felfedezhető térségért.
2. Prioritás: Helyi gazdasági erőforrások hatékonyságának növelése.
3. Prioritás: A helyi örökség jövőorientált megőrzése és fejlesztése.
4. Prioritás: Környezettudatos jövő megalapozása lakókörnyezet fejlesztésével és a megújuló energia használata.
5. Prioritás: Térségi és települési együttműködési háló fejlesztése.
6. Prioritás: Települési közösségi életterek kialakítása, esélyegyenlőség kiterjesztése oktatási, szociális, kulturális közösségi szolgáltatások helyben való hozzáféréssel